

.....
for comparative purposes with other languages of the early medieval period.

In this article I have based my account on the data derived from a standard lexicographic source such as the Staroslavjanskij Slovar' (1994) edited by Cejtin et al. I am aware that the lexemes reported in the paper cannot give a complete account of all attested Latinisms in Old Church Slavonic and that some of the reported words will still need etymological verification. It was nonetheless necessary to create an initial corpus of data on which to base further researches in this field of studies.

Key words: latinisms, Old Church Slavonic, lexis, language contacts.

Дель Гаудио С. Лексические латинизмы в старославянском языке.

В статье по данным лексикографических источников проанализировано общее количество латинизмов, зафиксированных в старославянском языке. Это способствует надлежащей и дальнейшей трактовке латинского элемента в истории развития отдельных славянских языков.

Ключевые слова: латинизмы, старославянский язык, лексика, языковые контакты.

УДК 81: 801.81 Житецький П.Г.

Дядищева-Росовецька Ю.Б., к. філол. н., доц.

П. ЖИТЕЦЬКИЙ ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВОПОЛОЖНИКІВ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЛІНГВОФОЛЬКЛОРИСТИКИ

У статті визначено та схарактеризовано найбільш суттєві напрямки лінгвофольклористичної діяльності одного з основоположників українського мовознавства – П. Житецького.

Ключові слова: *лінгвофольклористика, П. Житецький, українське мовознавство, лінгвопоетика, українські народні думи.*

Павла Гнатовича Житецького (1837–1911 рр.) справедливо вважають одним із основоположників українського мовознавства. Більш відомі його глибокі дослідження з історії української літературної мови, історичної граматики та ін., але, як це буде аргументовано в пропонованій статті, ним також було закладено підвалини вітчизняної лінгвофольклористики. Ця наукова дисципліна передбачає, як на нашу думку, вивчення вербальної мови фольклору та структури усного фольклорного тексту [4, с. 29]. Хоч це й молода наукова дисципліна, яка виокремилася в середині ХХ ст. (folk-linguistics – термін, запропонований Р. де В. Ренвіком та Г. Хенігсволдом 1966 р. [3, с. 4]), проте її теоретичні основи закладалися у працях науковців ще ХІХ ст. Біля джерел лінгвофольклористики стояв і український філолог П. Житецький – поруч з такими корифеями, як М. Максимович – знавець поезики "Слова о полку Ігоревім", дослідник дум і публікатор українських народних пісень, Ф. Буслаєв, який заклав кілька нових підходів до вивчення усної народної творчості, О. Потебня – основоположник теоретичної лінгвофольклористики та О. Веселовський – автор ґрунтового комплексу розвідок з історичної поезики (для нас важливий тут передусім лінгвопоетичний аспект) із залученням для аналізу якнайширшого фольклорного матеріалу.

Науковий інтерес до мови вітчизняного фольклору в різних аспектах її інтерпретації посідав помітне місце серед кола різноманітних академічних зацікавлень П. Житецького, які сформувалися протягом життя вченого.

Передусім, П. Житецький як основоположник наукового вивчення літературної української мови, автор славнозвісного "Очерка литературной истории малорусского наречия в XVII веке с приложением словаря книжной малорусской речи по рукописи XVII в." (1889 р.) [8; Див. також: 1, с. 19, 193–195], у своїх працях не раз "порушував проблеми взаємозв'язків літературно-книжної та уснонародної традицій у старій

українській писемності" [14, с. 169]. Перш за все, це знаходило своє втілення при вивченні ним українських народних дум.

Високо оцінив науковий внесок П. Житецького у вивчення дум Б. Кирдан – упорядник академічного видання "Українських народних дум" у серії "Епос народів СРСР" 1972 року. Російський дослідник називає його разом із іншими корифеями – М. Костомаровим, І. Франком, Ф. Колессою, М. Сумцовим, В. Перетцом, і підкреслює: "У їх працях розглядалися проблеми походження дум, їх особливостей, зв'язку з писемною літературою і народною поезією" [13, с. 28]. Славнозвісна монографія П. Житецького "Мысли о народных малорусских думах" [6], видана у 1893 році, на думку фахівців, "зберігає наукову актуальність дотепер" [18, с. 614]. І не лише для фольклористів, а й для лінгвофольклористів, адже серед основних питань, що розглядаються в ній, є й "аналіз словесної форми дум" [2, с. СХLІ]. Особливо привертають увагу з цього погляду перший ("Будова мови і поетичний стиль у думах") і четвертий ("Відбиття пісенних мотивів у думах") розділи.

Над зв'язками літературної та фольклорної традицій – цього разу при спостереженні над українськими народними піснями та книжними віршами – П. Житецький замислюється і в пізнішій своїй праці ""Енеида" Котляревского и древнейший список ее в связи с обзором малорусской литературы XVIII века" [9] (1900). Вона заслуговує на особливу увагу, бо автор не лише першим указав на місце цього твору в історії української літературної мови – *першого* твору *нової* української літературної мови, але й розглядав "Енеїду" як "синтез розмовних, фольклорних та книжних мовних засобів" [5, с. 132].

У цьому ґрунтовному дослідженні П. Житецький, одночасно з двома згаслими різновидами літературної української мови попереднього етапу розвитку – слов'яно-українською і книжною українською, виділяє й найбільш "живучий" і "тривкий" – той, що спирався "на стихійну силу народної мови і нерозривно пов'язаний з нею народний метод думки і почуття" [11, с. 228]. Характеризуючи представників цієї традиції, П. Житецький влучно підмічає їх суттєву рису, на яку орієнтуються і сьогодні польові фольклористи при пошуку респондентів. Вони "не відзначались

високим освітнім цензом, але зате близькі були до народу і до його світогляду" [11, с. 228]. Тут можна побачити цікавий перегук із певним аспектом сучасної польової фольклористичної діяльності. Фольклористи здебільшого записують усні твори від інформантів із невисокою освітою, бо це передбачає кращу збереженість вітчизняної традиції. Письменники ж "народного" стилю кінця XVIII ст., до яких, за П. Житецьким, "пристав і Котляревський", зверталися до народної мови та вітчизняних фольклорних скарбів, зокрема, й через те, що шляхи до канонів і зразків тодішньої західноєвропейської літератури їм блокував невисокий рівень освіти.

Дослідження П. Житецького рясніють конкретними лінгвофольклористичними спостереженнями. Так, зокрема, у 12-ому розділі його монографії, присвяченої "Енеїді" І. Котляревського, він згадує рукопис зі свого зібрання, невеликий збірник кінця XVIII ст., що належав Данилові Бондаревському, колишньому дячкові в м. Погребищі". Тут є "пісня, складена якоюсь полковницею "о своемъ мужѣ, убитомъ на бранѣ". Втім, як зауважує дослідник, "слов'яно-українська мова цієї пісні змушує припускати, що вона була створена не самою полковницею, а яким-небудь шкільним віршувальником за її дорученням" [11, с. 226]. Таким чином, це припущення П. Житецького є неоднозначним щодо обговореної ситуації: саме неосвіченість полковниці не дозволяє приписати їй твір, мова якого насправді надто книжна:

Да не могу азъ летѣти,
Зане крыль не маю,
Только скорблю всегда зѣло,
От жалю вмлѣваю.

Але ж парадоксальність мовної ситуації полягає в тому, що саме про цей фрагмент П. Житецький зазначає: "Заслуговує на увагу в цій пісні одна строфа, що нагадує народний засіб зображення нездійснених бажань" [11, с. 226]. І наводить двовірш із народної пісні у збірнику Я. Головацького:

Ой коби я мавъ орловіи крила,
Полетивъ бы я, де дивчына мила

(Народные песни Галицкой и Угорской Руси Я. Головацкого, ч. I, 184)" [17].

Ми сказали б тепер, що поет-школяр втілює в цьому випадку українську версію загальнослов'янської "теми" ліричної пісні. А П. Житецький робить такий висновок: "Ми бачимо з цього зіставлення, як переливаються народні елементи поетичної думки у книжні і знову відтворюються поетом-художником у народному стилі" [11, с 227]. Далі дослідник звертає увагу й на інший аспект такого цікавого явища, як "спілкування митців з народною поезією" (О. Дей): "Іноді ж сам народ-художник засвоює книжний вірш, поступово перетворюючи його у свою власність. <...> Очевидно ця пісня й тепер блукає де-небудь, ще більше наблизившись до народного типу" [11, с. 227]. Детально тлумачить це С. Росовецький: "побутування у фольклорі творів, створених під його ж впливом (це явище називають "*zigzagom*", або "*бумерангом*"), майже завжди, як свідчить досвід, підкреслює та "проявляє" особливості фольклорної основи цих літературних текстів [19, с. 556; Див. також: с. 550–566].

Наукова колізія з "піснею полковниці" має ще один аспект. П. Житецький залишив спостереження й щодо окреслення класифікаційних параметрів фольклорного твору. Вчений був дуже уважним до врахування такої важливої прикмети уснопоетичного тексту, як поліваріантність: цьому аспекту присвячено 6-ий розділ його монографії "Старий запис дум з оглядом їх варіантів". Згодом він виділятиме цю рису й у іншому фольклорному матеріалі – в народних піснях, порівнюючи їх із книжними віршами: "Цей варіант майже нічим не відрізняється від галицького варіанта, записаного на Буковині. В обох цих варіантах мова більш проста й народна" [11, с. 227]. Але виникає питання: чи збереження запису "пісні полковниці" в одному варіанті дозволяє розглядати її, хай не як народну, але хоч би як усну пісню? А якщо був би знайдений ще один її рукописний текст, йшлося би про варіювання фольклорне чи все ж таки літературне?

Безсумнівним внеском П. Житецького до вітчизняної лінгвофольклористики є також його спостереження щодо

книжного походження такого яскравого й цікавого фольклорного жанру, як українські народні думи. Він підкреслював, що думи просякнуті народною родинною ідеологією, дослідник виділяв у них "певний метод думки і почування, що виробляється під впливом культурної звички до самообсервації до аналізу пережитого й передуманого" [12, с. 35]. На думку К. Грушевської, "сі ознаки приводять Житецького до шукань походження думи в якимсь народнім осередку, близьким до ш к і л ь н о ї культури", а саме до верстви мандрівних школярів-дяків, адже це "верства освічених людей дуже близьких до народу і спеціально до козацтва, що весь час активно переводила обмін між тогочасною шкільною літературною культурою та народнім світоглядом і народною поезією, витворяючи своерідну категорію популярної шкільної поезії" [2, с. CXLV]. Не можна не погодитися з К. Грушевською, коли вона констатує, що "в думках існують книжні, ненародні вирази, і трудні стилістичні форми, чужі народнім пісням; сучасні старці, що співають сі думи, самі не могли бути творцями таких складних творів". Крім того, П. Житецький порівнює з думами духовні вірші й канти і "знаходить у них спільний, важний, на його думку, елемент – дієслівну риму, що вказує на генетичну близькість обох сих родів поезії: вірш і дум" [2, с. CXLVI].

Привертає увагу й таке слушне підсумування та продовження К. Грушевською думок П. Житецького. Вона звертає увагу на втрату певною мірою "шкільним стилем" його "схоластичної шорсткоти" і наближення до народних творів; ось чому "сі шкільні поеми потім самі знаходили дорогу в народ" [2, с. CXLVI-CXLVII]: дяки-пиворізи "розносили свою шкільну культуру по Україні, часто зовсім кидали школу і кінець-кінцем осідали між народом, як дяки й учителі, або йшли в козаки, як військові писарі, й були активними учасниками козацьких воєн". А відтак будучи й самі не лише свідками, а й учасниками подій, "вони потім оспівували їх у своїм шкільнім стилю" [2, с. CXLVI].

Варто зазначити, що сучасні лінгвофольклористичні методи можуть прислужитися при вивченні дум та історичних

пісень у встановленні точних кількісних критеріїв жанрової специфіки, наприклад, для виявлення хибних жанрових ідентифікацій, зокрема, коли пісню називають думою. На особливу увагу тут заслуговують не тільки вже згадувані вище, вказані П. Житецьким дієслівні рими та "гомерівські епітети", але й специфічні композити, нанизування тощо.

Ще однією яскравою сторінкою наукового доробку П. Житецького є його студії в царині спорідненості між думами та "Словом о полку Ігоревім". І хоч вони є недостатньо аргументованими, все ж таки (науковий пошук має право на помилку) ці праці стали цінним лінгвофольклористичним надбанням. Ось що писав про них сам дослідник: "Ходив і я колись тими шляхами, зближав, наприклад, мову дум з мовою Слова о полку Ігоревім і найдавніших літописців (у лекціях, читаних у Петербурзькому університеті і в Archiv'i für slavische Philologie Ягича), але ніяк не міг провести ясних генетичних зв'язків між кінцем XII і кінцем XVI ст. І не тільки я не міг нічим заповнити цієї чотирирівкової "яруги", але й інші люди, сильніші від мене в науці, нічого не могли видумати, крім припущень і гадань. Я зовсім не заперечую можливості проникнути в принадну далечінь докозацької старовини, але для цього необхідно насамперед встановити твердий ґрунт у самій цій старовині, тому, не бажаючи "мандрувати по туманних країнах химери", я обмежився дослідженням найближчого літературного оточення, серед якого з'явилися думи" [10, с. 111-112]. Згадаймо, що рукопис цього дослідження "Крім заголовку "О поэтическом стиле и литературной форме "Слова о полку Игорева" має нижче підзаголовок "Отношения, в каких стоит "Слово о полку Игорева" к народной поэзии", закреслений олівцем" [16, с. 318].

Тим не менше, попри такі майже етикетні самоприниження, П. Житецький, як на думку Л. Масенко, "підкреслив необхідність всебічного вивчення мовних особливостей пам'ятки – не лише фонетичних і морфологічних, як це робили попередні дослідники, а й синтаксичних. У синтаксисі та метричних особливостях "Слова о полку Ігоревім"

дослідник вбачає риси, що споріднюють пам'ятку з уснопоетичним жанром історичних дум" [15, с. 11].

Т. Руді, аналізуючи внесок П. Житецького до розв'язання цієї проблеми, виділяє такі спільні ознаки "Слова" і дум: "1) предметом "Слова" і дум є "трудне повести" про боротьбу зі Степом; 2) "ліричний, пристрасний" тон викладу; 3) рухливість і змінність розміру; 4) переважання дієслівної рими та ін." [20, с. 148].

Уважний перегляд праці П. Житецького "Про поетичний стиль і літературну форму "Слова о полку Ігоревім"" (1880–1882), текст якої був реконструйований Л. Масенко [7, с. 255–285], дозволяє суттєво доповнити спостереження Т. Руді саме в лінгвофольклористичному аспекті. Це текст лекцій, читаних П. Житецьким у Петербурзькому університеті (і саме через своє навчальне призначення) відзначається особливою аргументованістю, логічністю та ясністю викладу. Перш за все привертає увагу, що до спостережень власне стилістичних та в галузі поетичної мови український вчений переходить від повного та прискіпливого аналізу мовних явищ давньоруського тексту. Вже в цьому аналізі ми знаходимо цікаві спроби пояснити появу певних граматичних форм загальним поетичним контекстом. Так, автор зауважує, що "співець Ігоря, під впливом розмовного мовлення, сторонився складних форм, що утруднювали живу течію його. Жива думка вимагала живого слова, звідси енергійний плін мовлення, що переходить у різкий лаконізм, який або зовсім виключав присудок, або допускав дієслівний присудок у нескладній формі особового дієслова...". Дослідник продовжував: "З того ж джерела живої творчої думки впливає поетична репрезентація минулої дії в теперішньому і так званий теперішній історичний час" [7, с. 265]. Надзвичайно цікавою є й думка про зумовленість вибору поетом-співцем форм дієслова під впливом навіть не самих поетичних образів, але їхнього внутрішнього розташування в тексті: "Швидкою зміною поетичних образів пояснюється живий обмін часів дієслова". Приклади демонструють зміну в обсязі одного речення теперішнього історичного на аорист, а в другому – імперфекта на теперішній історичний [7, с. 265].

До аналогій між "Словом о полку Ігореві" та українськими думами П. Житецький звертається в названій праці, пояснюючи своє бачення причини появи в давньоруській поетичній пам'ятці "слов'янських слів". На його думку, вони є лише "стилістичним прикрашенням "трудных повестий". Є і в народних південноруських думках слов'янські слова і форми, але вони жодним образом не підривають народного характеру мовлення". Навівши цитати з дум, дослідник зауважує: "Слова *аще, паче* в звичайній малоруській мові не використовуються, так само, як і безліч інших подібних слів, що спеціально притаманні мові дум, однак ці слова, що зустрічаються в думках, не вражають слуху своїм слов'янським типом, бо відповідають поважному і дещо урочистому настрою дум. Те ж саме ми маємо сказати і про Слово..." [7, с. 268]. При цьому автор пам'ятки до церковнослов'янської мови звертається "з обережністю істинно народного поета: він відкидає її різкі особливості та користується головним чином тими з них, які найбільше співпадали з народним мовленням або служили для його прикрашення" [7, с. 269].

Особливим є внесок П. Житецького до процесу публікації українських дум. К. Грушевська звернула увагу на маловідомий аспект цієї його діяльності, аналізуючи публікації у складі праці "Думки про народні малоруські думи": "Для друку сих текстів і для коротеньких коментарів, що він подавав до них, Житецькому довелося досить глибоко заглянути в думовий епос взагалі, і він дійсно зібрав для сього дуже солідний апарат, що й залишився в його архіві... <...> Сей апарат являє собою грубезну теку – понад 500 сторінок чвертки (227 мм × 182 мм), в якій зібрано кілька десятків пісень і віршів та 28 дум з варіантами й критичні замітки до них". Досі йшлося про допоміжні виписки з друкованих збірок. Але ж дослідниця зазначає: "Трапляються між варіантами і ще недруковані: тексти з старих збірок, що могли бути в руках у Антоновича й Драгоманова, але не були використані, а можливо й тексти від власних кореспондентів Житецького" [2, с. СІІ]. Таким чином, можна сказати, що вчений мав також великий потенціал видавця українського думового епосу.

Вивчаючи поетичну творчість українського народу, П. Житецький виходив із постулату: "Усвідомлення естетичних емоцій, властиве мистецтву, є вже в народній поезії" [11, с. 229]. Поєднання широкого естетичного й культурологічного погляду на народну поезію з копіткими дослідженнями поетичної мови її текстів – це той методологічний спадок, що його невтомний працівник української науки залишив нашій сучасній лінгвофольклористиці.

1. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови : Навчальний посібник / С. П. Бевзенко – К. : Вища школа, 1991. – 223 с. 2. Грушевська К. Мысли о малорусских народных думах. Теорія Житецького, її джерела і дискусія, що вона викликала / Збирання і видавання дум в ХХ і в початках ХХ віку / К. Грушевська // Українські народні думи: [У 2 т.]. – Т. 1. – К., 2004. – С. СХІ–СХІІІ. 3. Данилюк Н. Лінгвофольклористичні студії у другій половині ХХ – на початку ХХІ століть / Н. Данилюк // Народна творчість та етнографія. – 2007. – № 3–4. – С. 4–14. 4. Дядишева-Росовецька Ю.Б. Фольклор. Мова. Поетична мова. Посібник до спецкурсу "Лінгвофольклористика як дискурс сучасного гуманітарного знання" / Ю. Б. Дядишева-Росовецька. – К. : Фітосоціоцентр, 2005. – 128 с. 5. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності (стилістика та культура мови) / С. Я. Єрмоленко. – К. : Довіра, 1999. – 431 с. 6. Житецький П. И. Мысли о народных малорусских думах / П. И. Житецкий. – К., 1893. – 249 с. 7. Житецький П. И. О поэтическом стиле и литературной форме "Слова о полку Игореве" / П. И. Житецкий // Павло Гнатович Житецький. Вибрані праці. Філологія. / Упоряд. та примітки Л. Т. Масенко. – К. : Наукова думка, 1987. – С. 255–285. 8. Житецький П. И. Очерк литературной истории малорусского наречия в XVII веке с приложением словаря книжной малорусской речи по рукописи XVII в. / П. И. Житецкий. – К., 1889 г. – 288 с. 9. Житецький П. И. "Энеида" Котляревского и древнейший список ее в связи с обзором малорусской литературы XVIII века / П. И. Житецький. – К., 1900. – 366 с. 10. Житецький П. И. О разных методах изучения народных малорусских дум // Этнографическое обозрение. – 1895. – № 4. – С. 108–121. 11. Житецький П. Г. "Енеїда" Котляревського у зв'язку з оглядом української літератури XVIII ст. / П. Г. Житецький // Павло Гнатович Житецький. Вибрані праці. Філологія. / Упоряд. та примітки Л. Т. Масенко. – К., 1987. - С. 139–253. 12. Житецький П. Г. Про

українські народні думи / П. Г. Житецький. – К., 1919. 13. Кирдан Б. П. Думи / Б. П. Кирдан // Украинские народные думы / Издание подготовил Б. П. Кирдан. – Эпос народов СССР. – М., 1972. – С. 10–51. 14. Масенко Л. Т. Житецький Павло Гнатович / Л. Т. Масенко // "Українська мова". Енциклопедія. – К. : "Українська енциклопедія", 2000. – С. 169–170. 15. Масенко Л. Т. Павло Гнатович Житецький / Л. Т. Масенко // Павло Гнатович Житецький. Вибрані праці. Філологія. / Упоряд. та примітки Л. Т. Масенко. – К.: Наукова думка, 1987. – С. 3–18. 16. Масенко Л. Т. Примітки / Л. Т. Масенко // Павло Гнатович Житецький. Вибрані праці. Філологія. / Упоряд. та примітки Л. Т. Масенко. – К., 1987. – С. 301–321. 17. Народные песни Галицкой и Угорской Руси, собранные Я. Головацким – ч. I. – М. : Университетская типография, 1878. – 434 с. 18. Росовецький С. К. Житецький Павло Гнатович / С. К. Росовецький // Шевченківська енциклопедія: в 6 т. – Т. 2: Г–З / НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка; редкол.: М. Г. Жулинський (гол.) [та ін.] – К., 2012. – С. 614–615. 19. Росовецький С. К. Український фольклор у теоретичному висвітленні: Підручник / С. К. Росовецький. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2008. – 624 с. 20. Руди Т. Р. Думи українские и "Слово" / Т. Р. Руди // Энциклопедия "Слова о полку Игореве" : в 5 томах. – Т. 2: Г–И / Российская Академия наук, Институт русской литературы (Пушкинский дом); редкол. : Л. А. Дмитриев [и др.] – С.-Пб. : Издательство "Дмитрий Буланин", 1995 – С. 147-149.

1. Bevzenko S.P. Istoriia ukrainskoho movoznavstva. Istoriia vyvchennia ukrainskoi movy: Navchalnyi posibnyk / S.P. Bevzenko – К. : Vyshcha shkola, 1991. – 223 s. 2. Hrushevska K. Mysli o malorusskykh narodnykh dumakh. Teoriya Zhytetskoho, yiyi dzhherela i dyskusiya, shcho vona vyklykala / Zbyrannia i vydavannia dum v XX i v pochatkakh XX viku / K. Hrushevska // Ukrainski narodni dumy: [U 2 t.]. – Т. 1. – К., 2004. – С. CXLI–CXLIII. 3. Danyliuk N. Lihvofolklorystychni studii u druhii polovyni XX – na pochatku XX stolit / N. Danyliuk // Narodna tvorchist ta etnohrafiiia. – 2007. – № 3–4. – С. 4-14. 4. Diadyshcheva-Rosovetska J.B. Folklor. Mova. Poetychna mova. Posibnyk do spetskursu "Lihvofolklorystyka yak dyskurs suchasnoho humanitarnoho znannia" / J.B. Diadyshcheva-Rosovetska. – К. : Fitosotsiotsentr, 2005. – 128 s. 5. Yermolenko S.J. Narysy z ukrainskoi slovesnosti (stylistyka ta kultura movy) / S.J. Yermolenko. – К. : Dovira, 1999. – 431 s. 6. Zhytetskyi P. I. Mysli o narodnykh malorusskykh dumakh / P.I. Zhytetskyi. – К., 1893. – 249 с. 7. Zhytetskyi P. I. O poeticheskomy stile v literaturnoy forme "Slova o polku Yhoreve" / P.I. Zhytetskyi // Pavlo Hnatovych Zhytetskyi. Vybrani

pratsi. Filolohiia. / Uporiad. ta prymitky L.T. Masenko. – K. : Naukova dumka, 1987. – S. 255-285. 8. Zhytetskyi P.I. Ocherk literaturnoi ystorii malorusskoho narechya v XVII veke s prylozhenym slovaria knyzhnoi malorusskoi rechy po rukopysy XVII v. / P.I. Zhytetskyi. – K., 1889 h. – 288 c. 9. Zhytetskyi P.I. "Eneyida" Kotliarevskoho i drevneishi spysok ee v svyazh s obzorum malorusskoi literatury XVIII veka / P.I. Zhytetskyi. – K., 1900. – 366 c. 10. Zhytetskyi P.I. O raznykh metodakh izucheniya narodnykh malorusskykh dum // Etnohrafycheskoe obozrenye. – 1895. – № 4. – S. 108-121. 11. Zhytetskyi P.H. "Eneida" Kotliarevskoho u zv'iazku z ohliadom ukrainskoi literatury XVIII st. / P.H. Zhytetskyi // Pavlo Hnatovych Zhytetskyi. Vybrani pratsi. Filolohiia. / Uporiad. ta prymitky L.T. Masenko. – K., 1987. – S. 139–253. 12. Zhytetskyi P.H. Pro ukrainski narodni dumy / P.H. Zhytetskyi. – K., 1919. 13. Kyrdan B. P. Dumy / B.P. Kyrdan // Ukraynskye narodnye dumy / Izdanie podhotovyl B.P. Kyrdan. – Epos narodov SSSR. – M., 1972. – S. 10–51. 14. Masenko L.T. Zhytetskyi Pavlo Hnatovych / L.T. Masenko // "Ukrainska mova". Entsyklopediia. – K. : "Ukrainska entsyklopediia", 2000. – S. 169–170. 15. Masenko L.T. Pavlo Hnatovych Zhytetskyi / L.T. Masenko // Pavlo Hnatovych Zhytetskyi. Vybrani pratsi. Filolohiia. / Uporiad. ta prymitky L.T. Masenko. – K. : Naukova dumka, 1987. – S. 3–18. 16. Masenko L.T. Prymitky / L.T. Masenko // Pavlo Hnatovych Zhytetskyi. Vybrani pratsi. Filolohiia. / Uporiad. ta prymitky L.T. Masenko. – K., 1987. – S. 301–321. 17. Narodnye pesni Halytskoi v Uhorskoi Rusi, sobrannye J. Holovatskym – ch. I. – M. : Unyversytetskaia typohrafiya, 1878. – 434 s. 18. Rosovetskyi S.K. Zhytetskyi Pavlo Hnatovych / S.K. Rosovetskyi // Shevchenkivska entsyklopediia : v 6 t. – T. 2: H–Z / NAN Ukrainy, In-t l-ry im. T.H. Shevchenka; redkol. : M.H. Zhulynskyi (hol.) [ta in.] – K., 2012. – S. 614-615. 19. Rosovetskyi S.K. Ukrainskyi folklor u teoretychnomu vysvitleni : Pidruchnyk / S.K. Rosovetskyi. – K. : VPTs "Kyivskyi universytet", 2008. – 624 s. 20. Rudy T.R. Dumy ukrainskie y "Slovo" / T. R. Rudy // Entsyklopediya "Slova o polku Ihoreve": v 5 tomakh. – T. 2 : H–Y / Rossiyskaia Akademiya nauk, Instytut russkoi literatury (Pushkinskiy dom); redkol. : L.A. Dmytryev [i dr.] – S.-Pb. : Izdatelstvo "Dmytry Bulanin", 1995 – S. 147-149.

Dyadyscheva-Rosovetska Y.B. P. Zhitetsky as one of the founders of the national lingvofolkloristics.

The article identifies and describes the most important destinations of folk-linguistics activity of one of the founders of Ukrainian linguistics – P. Zhitetsky. Though folk-linguistics (in

our understanding it is the study of the verbal language and structure of folklore) is a relatively young science, its foundations were laid in the early 19th century, and in particular by P. Zhitetsky. Scientist addressed for folk-linguistics' questions in his classic studies of relationships between Ukrainian literature and folklore ages 17-18, in the works of the language "The Lay of Igor's Host" and the problems of origin and identity poetics Ukrainian Folk Dumas.

In a fundamental study "Aeneid" by I. Kotlyarevskiy P. Zhitetsky , along with two extinct species Ukrainian literary language of the previous stage of development – the Slavic-Ukrainian and Ukrainian book, and highlights the most "tenacious" and "durable" – relying "on the elemental force of the national language and is inextricably linked with her national method of thought and feeling." It is this kind of Ukrainian scientist was able to see in the "Lay" and "Aeneid" by Kotlyarevskiy. Addresses specific folk-linguistics observations P. Zhitetsky placed in the context of modern scientific interpretation.

The combination of wide aesthetic and cultural perspective on folk poetry with meticulous research of its poetic language texts – is a methodological legacy that tireless Ukrainian scientist bequeathed to our modern science folk-linguistics.

Keywords: folk-linguistics, P. Zhitetsky, Ukrainian linguistics, lingvopoetics, Ukrainian Folk Dumas.

Дядищева-Росовецкая Ю.Б. П. Житецкий как один из основоположников отечественной лингвофольклористики.

В статье определены и охарактеризованы наиболее существенные направления лингвофольклористической деятельности одного из основоположников украинского языкознания – П. Житецкого. Хоть лингвофольклористика (в нашем понимании это изучение вербального языка и структуры фольклорных произведений) и сравнительно молодая наука, её основы были заложены уже в 19 веке, в частности, и П. Житецким. К вопросам лингвофольклористики ученый обращался в своих

классических исследованиях взаимосвязей украинской литературы и фольклора 17–18 веков, в работах о языке "Слова о полку Игореве" и о проблемах происхождения и своеобразия поэтики украинских народных дум.

Ключевые слова: лингвофольклористика, П. Житецкий, украинское языкознание, лингвопоэтика, украинские народные думы.

УДК 811.14'04:81'42

Левко О.В., к. філол. н.

ПРЕЦЕДЕНТНІ ТЕКСТИ СВЯТОГО ПИСЬМА В ЕПІДЕЙКТИЧНИХ ПРОМОВАХ ГРИГОРІЯ БОГОСЛОВА

У статті досліджуються прецедентні тексти Святого Письма в епідейктичному красномовстві Григорія Богослова, аналізуються комунікативні наміри, згідно з якими автор вводить у свій дискурс біблійні тексти, визначаються когнітивно значимі для мовної особистості Григорія Богослова прецедентні тексти Святого Письма.

Ключові слова: прецедентний текст, мовна особистість, комунікативні наміри, Григорій Богослов, грецька патристика, Святе Письмо.

Грецька патристика золотої доби, видатним представником якої був Григорій Богослов, – унікальний феномен, що виник на перехресті пізньоантичної та ранньовізантійської культур. Серед жанрового та тематичного розмаїття творів Григорія Богослова привертають увагу його епідейктичні промови, в яких автор, запозичивши методи та прийоми уславлення героя як ідеального втілення досконалої людини, застосовуючи арсенал комунікативних стратегій та мовних тактик, властивих для античного епідейктичного дискурсу, репрезентував нові антропологічні ідеї, нові уявлення